

III. nooit vragen voorstellen, met oogmerk om
 Hoofst. 'er eenvoudiglyk op geantwoord te worden; dat zy altyd verdere oogmerken hebben, en misfchien wel eens zulken, die de rust en den vrede van de Natie zouden kunnen benadeelen; dat zy, daarentegen eenvoudige en onkundige menschen zyn, die weinig tegen listen bestand zyn, en gemaklyk kunnen bedrogen worden. Op deze wyze zyn zy doorgaans gewoon zich te ontschuldigen, wanneer zy antwoord weigeren op vragen wegens hunne gevoelens en gebruiken, of wanneer zy op valscheden betragt worden. Het is aan dezen plooi van geest dat men zo vele slydige stellingen en dwalingen, welke by de Schryvers ten aanzien van den Godsdienst der Hottentotten gevonden worden, heeft toe te schryven.

Kolbe verklaart dat hy zeer lang aan de Kaap geweest was, eer hy iets wegens de Godsdienstige plegtigheden van dit volk, of wegens de denkbeelden, die zy omtrent eene Godheid voedden, met zekerheid vernomen had. Zo lang als hy geene andere Hottentotten gezien had, dan die by de Hollandcrs, of in derzelve nabuurschap woonden, wist hy niet wat hy 'er van denken zoude, en wanhoopte genoegzaam van ooit agter deze diepe geheimen te zullen komen. Zy stelden hem te leur in alle middelen, welke hy aanwendde om ze te ontjekken, door antwoord op zyne vragen te weigeren; of hem dingen te vertellen, die tegen elkanderen aanliepen, Hy kon

kon zelfs van de Europeanen, die aan de Kaap gevestigd waren, geene onderrigtin- III. gen wegens deze zaak krygen. Over het Hoofdst. algemeen genomen vond hy dat dezen 'er op uit waren om nieuwsgierigen met harsfensclimmen en leugens te paayen; en dit kan wel de oorzaak zyn dat men de Hottentotten in dit geval zo agterhoudend vindt: Zy begrypen nameyk zeer wel dat hunne gevoelens en gewoonten als voorwerpen van spottarne beschouwd worden; en dus is het geerszins te verwonderen dat zy hun best doen om dezelve geheim te houden: wie zal toch vry uit willen spreken, indien 'er reden is om te denken dat hy zal uitgelagchen worden? ———
Kolbe moest dan eerst verder in het land doordringen, en plaatsen bezoeken, die op eenigen afstand van de Kaap gelegen waren, om luiden te vinden, die weinig omgang met Europeanen gehad hadden, en dus geene zwaarigheid maakten om openhartig te spreken.

Van dezen zegt hy gehoord te hebben ^{Berigt} dat de Hottentotten gelooven in eenen ^{van Kol-} God, die alles heeft voortgebracht; hy ^{bewe-} brengt plaatsen by uit eenige schryveren, ^{gens der} die mede getuigen zulk een denkbeeld on- ^{Hotten-} der dit volk ontdekt te hebben, en be- ^{to. tenge} weert, op eene zeer stellige wyze, dat zy ^{den wa-} den Schepper van Hemel en Aarde voor een ^{ren God.} Wezen houden, het welk onbegrypelyke eigenschappen en volmaaktheden bezit. Volgens hem verbeelden zy zich dat het Oppervezen goed is, en niemand eenig

III. kwaad doet, en dat het zyne woonplaats
 Hoofdst. boven de Maan gevestigd heeft. Hy voegt
 'er by dat eenigen hunner vaststellen dat
 die Opperste God wel eens in eene zichtba-
 re gedaante op aarde verschenen is; doch
 dat hy zich nooit anders vertoond heeft
 dan met die klederen, houding en kleur,
 welke den schoonsten onder hen eigen zyn.
 Hy erkent egter dat de verstandigsten hen,
 die zulke denkbeelden voeden, voor droo-
 mers en dwazen houden, en hen door de
 volgende bewysreden, die zy meenen dat
 onbeantwoordelyk is, weérleggen. „Hoe
 „zoude het mooglyk zyn dat de hoogste
 „God zich zoude vernederen om tot ons
 „te komen, daar de Maan, welke slegts
 „eene mindere Godheid is, zich nooit zó
 „veel verlaagt? Wat zoude het Opperste
 „Wezen met zulk eene vernedering
 „toch kunnen bedoelen? Wat be-
 „lang zoude 'er hem toe kunnen bewe-
 „gen”?

Kolbe's
 berigt
 wegens
 de reden,
 waarom
 de Hot-
 tentotten
 God niet
 eeren en
 dienen.

Kolbe berigt ons nog dat zy aan de hoog-
 ste Godheid, welke zy erkennen, geene
 eerbewyzingen toewyden; en wanneer
 hun gevraagd wordt, waarom zy het Op-
 perwezen niet eeren en dienen, geven
 zy ten antwoord, dat hunne eerste Ouders
 God zeer zwaarlyk beledigd hadden, zo
 dat de Nakomelingschap vervloekt was,
 en gestraft werd met eene volflagene ver-
 hardinge des harten, die te weeg brengt
 dat zy hem weinig kennen, en maar ge-
 ringen lust hebben om hem te die-
 nen.

Wel.

Welke verzekeringen *Kolbe* ook wegens III.
 de getrouwheid der bygebragte berigten Hoofdst.
 geven mo^ge, is het egter waarfchynlyk Wat men
 dat hy ons de ged gten der Europeanen wegens
 over de Godsdienftige gevoelens der Hot- deze be-
 tentotten voor die der Hottentotten zelven rigten
 heeft opgegeven. *De la Caille* fpreekt ten van Kol-
 dezen opzigte geheel anders. „ Uit het be hebbe
 „ eenparig berigt (dus uit hy zich) der gee- te oor-
 „ nen aan de Kaap, die de Hottentotten deelen ?
 „ kennen, blykt ten vollen dat dit volk
 „ geen denkbeeld altoos heeft, van eenigen
 „ eerbied aan een Opperwezen te betoo-
 „ nen Zy vrezen geene andere dan kwaad-
 „ doende Magten, aan welke zy de ziekten
 „ en ongevallen, die hun overkomen,
 „ toefchryven: zy menen ook dat 'er Too-
 „ venaars zyn, die met deze wezens ver-
 „ ftand houden. Het is ten hoojften aan-
 „ nemelyk dat aangeborene vadzigheid
 „ deze menfchen de overleveringen hun-
 „ ner Voorouderen omtrent dit gewigtig
 „ ftuk heeft doen vergeten; want een Hot-
 „ tentor ftelt zyn opperfte goed in niets
 „ te doen, en zich zelfs nergens over te
 „ bekommeren”. ————— Men fchynt met
 reden te mogen befluiten dat de aart
 der Hottentotten, in dit geval, gelyk in
 meest alle andere opzigten, overeenkomt ten
 deele met dien van de Negers aan de West-
 kust, en ten deele met dien van de Kaf-
 fers aan de Oostkust van Afrika. Het
 eenigfte verfchil beftaat daarin dat de eer-
 ften, het zy uit hooide van ond rwerpin-
 ge of van gemeenzaamheid, iets van d r
 Lu-

III. Europeanen gewoonten hebben overgenomen, terwyl de anderen de gebruiken der Mohammedanen nog eenigzins blijven aan-
 Hoofdst. kleeven, gelyk blykt uit de besnydenisse, die onder de Kaffers naar de Joodsche wyze onderhouden wordt. — In het stuk van bygeloovigheden, omtrent den Duivel en kwade Geesten of Spoken, komen zy (gelyk bekend is) met het domste volk van Europa overeen.

Gods-
 di nstige
 eerbewy-
 zingen
 aan de
 Maan.
 Pl. II.

Niet onwaarfchynlyk is het dat de Hottentotten de Maan aanbidden, of ten minsten aan haar godsdienstige eer bewyzen. *Boeving* ontken-
 „ hy zegt: „, Het is eengemeen gevoe-
 „ len onder de reizigers, en onder hen
 „ die by de Hottentotten wonen, dat dit
 „ volk de Maan aanbidt, en dezelve eert
 „ met schreeuwen, tieren en dansen, waar
 „ mede zy zich nagt aan nagt in de open
 „ lugt bezig houden. Doch ik heb vele
 „ Hottentotten gesproken, die ontkennen
 „ dat deze soort van afgoderye onder hen
 „ plaats heeft, en beweren dat het dansen,
 „ springen en zingen, het welk zy by nagt
 „ doen, alleenlyk gefchikt is om zich te
 „ vermaken, zonder dat 'er eenig oogmerk
 „ mede vermengd is om de Maan te dienen
 „ of te aanbidden”. Maar de genoemde
 fchryver fchynt, hoe verftandig hy ook zyn
 moge, hier bedrogen te zyn. Men zal dit
 ligtelyk begrypen, wanneer men flegts
 overweegt met welk eene zorgvuldigheid
 de Hottentotten alles, wat tot hunnen Gods-
 dienst behoort, voor de Europeanen tragten
 te

te verbergen. — *Vogel* zegt dat de Hottentotten eenigen eerbied voor de Maan hebben. „Wanneer” (dus uit hy zich) „dezelve op zekere tyden verfchynt, „dan vergaderen zy, in eene grote „menigte, in verfchillende plaatfen, om „gedurende eenen geheelen nagt, in het „ronde te danfen, in de handen te klappen, „te fhreeuwen en te razen. Somtyds „vindt men hen in holen en fpelonken bezig met in de handen te klappen, en met „zekere woorden, welke geen Europeaan „immer heeft kunnen verftaan, binnen ’s „monds te mompelen. Men kan die buitenspoorige vertooningen niet zonder verwondering aanzien. Zy wringen hunne lichamen in duizend bogten; hunne oogen naar den hemel houdende, rekken zy, om zo te fpreken, hunne aangezigten uit, en beftryken hun voorhoofd met „eenen rooden ftecn. Het fchynt” (dus gaat de genoemde Reiziger voort) „dat „alle die plegtigheden voor Godsdienftige „verrigtingen te houden zyn”. Wy ftellen ze dan, wat de Hottentotten ’er oock van zeggen mogen, in dezen rang. Die danfen, en andere vreugdebedryven, zyn zekerlyk godsdienftige eerbewyzingen en aanroepingen, welke tot de Maan gerigt worden. Zy noemen dezelve *Gou’nja*, en befchouwen haar als eene mindere Godheid, of als het zichtbare beeld van den onz’gtbaren God, zegt *Kolbe*. Zy fchryven haar de magt toe om naar haar welgevallen regen en fchoon weér te verwekken, en zy roepen haar om

III.
Hoofdst.
een

III. Hooftst. een van beiden aan, naar mate zy het noodig hebben. Het is met dit oogmerk dat zy by nacht in het open veld vergaderen, wanneer het volle en nieuwe Maan is, welk weder het dan ook zyn moge. Daar werpen zy zich, na zich in duizend bogten gewrongen, en duizend kuren, die zo belachlyk als verschriklyk zyn, gemaakt te hebben, zo lang als zy zyn op den grond, en beginnen verschriklyk tefchreeuwen. Vervolgens staan zy schielyk weder op, stampvoeten, en schreeuwen als razende, terwyl zy hunne aangezigten naar de Maan rigten, en haar, onder anderen, deze woorden toeroepen: *Mutschi Atzé*, dat is, *ik groet u; zyt welkom.* *Cberáqua Chori ou'n-quá*, dat is: *vergun ons weiland voor ons vee, en melk in overloed.* Al dansende en in de handen klappende, herhalen zy deze bede, of eene andere dergelyke, en roepen verscheidene malen agter elkanderen *Ho, Ho, Ao, Ao.* Onder welk geroep zy hunne stem op verscheidene wyzen buigen, parende het zelve met handklappingen en sprongen, welke een Vreemdeling niet zonder vermaak zien kan. Met deze moeyelyke verrigtingen brengen zy dikwyls geheele nagten, en somtyds een goed gedeelte van den volgenden dag, zonder eenige verpoozing, door, zo lang totdat zy gantsch afgemat zyn; dan scheiden zy'er uit tot dat zy adem gehaald hebben. Om uit te rusten leunen zy met het hoofd op de handen, en met de elboogen op de knieen. Gedurende dien tyd spreken zy niet dan
zeer

zeer zagt, en men hoort onder hen slegts III. een flauw gemompel, het welk zeer ge- Hoofdst. schikt is om zwaarmoedigheid te verwekken; doch wanneer zy weder bekomen zyn, ryzen zy op, en beginnen zo sterk als te vooren te zingen en te dansen. Deze tuschenpoozingen van ruste zyn zeer zeldzaam en duren maar kort, zodat het bezwaarlyk te begrypen is hoe zy zulke vermoeyende oefeningen kunnen uthouden. Wanneer hunne Godsdienstplegtigheden geeindigd zyn, keren zy geheel afgemat naar hun verblyf, maar al zo voldaan als wy, na het verrigten van eenige Godsdienstige plegtigheid, naar onze huizen keeren kunnen.

De Hottentotten hebben ook (gelyk men Eerbied verhaalt) zeer groten eerbied voor zeker der Hottentotten Infekt, het welk Kolbe een gouden Tor of ter totten Kever noemt, zeggende dat het omtrent de voor zee-ker In-ker grootte van een Kinds pink heeft, en groen fekt. van rug is, welke met witte en roode Vlakken, even als de Buik, gesprenkeld is. Wyders zyn, volgens hem, de Wieken en de Kop geel, de Pooten helder graauw, en het draagt twee Hoornen op het Hoofd. Doch de Abt *de la Caille* zegt dat het eene soort van Juffertje is, het welk ten platten lande zelden voorkomt, maar gemeener is in de tuinen der Europeanen, en gantsch niet zeldzaam op *l'Isle de France*. — De Hottentotten (zegt hy vervolgens) „houden het slegts voor een kwaad voortreeken, „wanneer dit Infekt van hun gezien wordt. „De breede beschryving der plegtigheden, „wel-

III. „ welke men beweert dat zy in zulk een
 Hoofdst. „ geval waarnemen, en in het byzonder
 „ de wyze, waarop zy het volgens *Kolbe*,
 „ aanbidden, is blootelyk op een algemeen
 „ gerugt gegrond, en op den naam, welken
 „ de eerfte Europeaanfche bewoners van de
 „ Kaap aan dit Infekt gegeven hebben”.
 Anderen meenen egter dat de Hottentotten
 zulk een Infekt zo wel voor iets heiligs en
 Goddelyks kunnen houden, als de Negers
 van Senegal Vogelen als Priesters aanmer-
 ken, en als de Malabaren den witkoppigen
 Arend aanbidden.

Kolbe verhaalt de manier, waarop zy hun-
 nen eerbied jegens dit Diertje toonen, op de
 volgende wyze. Wanneer het eenig Dorp
 met zyne tegenwoordigheid begunftigt, ver-
 gaderen alle deszelfs bewoners 'er rondom
 met zulk eene baarblyklyke houding van
 Godsdienstigheid, als of zy den bestierder
 des heelals in het midden hunner zagen.
 Zy zingen en danfen in de rondte, als men-
 fchen die buiten hunne zinnen zyn, en be-
 ftrooien het Diertje met ftof van een zeker
 kruid, het welk zy *Buchu* en onze kruid-
 kundigen *Spiraea*, of Druifjeswilge, noemen.
 Met het zelfde ftof beftrooien zy ook de om-
 gelegene ftreken van het Dorp, het binnen-
 fte en buitenfte van hunne hutten, en verder
 alles wat hun toebehoort. Zy slagten twee
 fchape om deze Godheid te danken voor
 de eer, welke het haar behaagt hun aan te
 doen. Zy verbeelden zich dat dezelve
 hun voorfpoed, vergiffenis van alle bedreve-
 ne mislagen, en een vermogen om in het toe-
 ko.

komende bedagtzamer te handelen, verschaft. III.
 Zy stellen vast dat die ontmoeting een voor- Hoofdst,
 teeken is van eenig aanmerkelyk geluk, dat
 het Dorp zal te beurt vallen. Zy geloven
 dat zy een nieuw volk zullen worden, en
 dus nemen zy het besluit om van gedrag
 te veranderen, overtuigd dat hun buiten-
 gewoone hulpmiddelen zullen geschonken
 worden. Wanneer het gebeurt dat dit
 Insekt op een' Hottentot gaat nederzitten,
 eeren zy denzelven als een' Heilig, als
 een' die door den Hemel in een merkelyke
 mate begunstigd is. Zyne naburen stellen
 'er eer in, dat zy zulk een' waardig' man
 digt by zich hebben, en roemen overal op
 hun geluk. De vetste Os, die in het Dorp
 te vinden is, wordt terstond als een dankof-
 fer geofferd. Men vereert de schoonge-
 maakte ingewanden, na die gekookt te heb-
 ben, aan den zo genaamden Heilig. De
 mans van de Kraal eten het vleesch op, het
 welk mede gekookt is, en de Vrouwen
 drinken het nat. De blydschap is by die
 gelegenheid algemeen, en het Feest een der
 voornaamsten, welke onder dit volk plaats
 hebben. Men trekt het bovenste gedeelte
 van de *Buchu* af, en na het zelve als een
 koord te hebben uitgerekt, hangen zy dat
 om den hals van den man, by wyze van
 eenen kraag, en hy is verplicht dit halsie-
 raad nacht en dag te dragen, tot dat het in
 stukken valt, of tot dat de gevleugelde
 Godheid goedvindt zich op eenig' ander'
 bewoner van het Vlek neder te zetten.
 Het vel van den Os moet hem dierbaar
 O zyn,

III. zyn, hy moet 'er zyn ligchaam mede be-
 Hoofdst. fstryken, zo lang als hy 'er iets van heeft,
 en zorgen dat 'er niets van verloren
 worde.

De plegtigheden zyn juist eveneens,
 wanneer een Infekt zich op eene vrouw ne-
 derzet. Alleenlyk moet men aanmerken
 dat op dien feestdag de vrouwen het vleesch
 van den geslagten Os eten, en dat de mans
 dan flegts het nat gebruiken *Kolbe* verze-
 kert dat hy hier niets anders zegt, dan
 waarvan hy meermalen ooggetuige geweest
 is.

De Hottentotten zouden zich aan duizend
 gevaren willen bloot stellen, om het leven
 van een dezer Diertjes te behouden, en
 zyn, zo veel mogelyk is, op hunne hoede,
 om aan geen derzelve het minste kwaad
 toe te brengen. *Kolbe* brengt hiervan een
 voorbeeld by, het welk onder zyn oog is
 voorgevallen, en volkomen doet zien hoe
 ver de domme bygelovigheid van dit volk,
 ten opzichte van dit geringe Infekt, is uitge-
 frekt. — Een Duitscher, die een Land-
 goed had, het welk omtrent zes mylen van
 het Fort was afgelegen, had aan eenige
 Hottentotten verlof gegeven om hun Vee
 op zyn Land te weiden, waarom zy 'er hun-
 ne hutten opfloegen. Een zoon van den
 Duitscher, een zeer dartel jongeling, nam
 zyn vermaak in de Kraal, toen het vergode
 Infekt verscheen. De Hottentotten liepen,
 volgens hunne gewoonte, in grote menigte
 toe om het te aanbidden. De jongman liep
 mede toe, maar met oogmerk om het Diert-
 je

je te vangen, en dus eene proef te nemen III.
 van het gedrag, het welk het bygelovig Hoofdsta
 v lk in dit geval zoude houden. Hy greep
 het ook in hunne tegenwoordigheid, en zy
 toonden zich ten ui erften ongerust en ver-
 legen, toen zy het in zyne handen zagen.
 Zy floegen hunne verwilderde bogen op den
 jongeling, en zagen ook elkanderen aan,
 zeggende! *ziet, ziet! wat zal by doen?*
Ach! zal by het Beestje dooden? Zal by het
dood n? Onder d't zeggen stonden zy van
 sch 'k te beeven. „Wat is' (zeide de jon-
 geling, die veinsde dat hy van dit alles niets
 begreep) „wat is toch de reden van uwe
 „ ontroering. Waarom zyt gy zo bezorgd
 „ voor zulke een gering Infekt? —” Och! myn
 „ Heér.” (gaven zy met de grootste ongerust-
 h id t n antwoord) „ het is eene Godheid,
 „ h t komt van den Hemel, en is van
 „ daer tot ons geluk nedergedaald. Doe
 „ het toch geen kwaad, draagwel zorg van
 „ het niet te wonden. Wanneer gy het
 „ doet, zyn wy zeer onglukk'g; deze streek
 „ zal dan altyd ongezegend zyn, en de mis-
 „ daad zal nimmer vergeven worden”. De
 jonge Duitscher, nog niet te vrede met
 deze proeve, wilde dezelve verder voort-
 zetten. Tot dat einde hield hy zich, alsof
 hy, ongevoelig voor hunne smekingen, het
 Diertje dooden wilde. Op het denkbeeld
 van zulk eene heiligschennis begonnen zy
 nog meer te beven. Zy liepen af en aan
 als een troep zinneloze menschen, en vroe-
 gen hem : „ waar zyn geweten ware, en wat
 „ onzinnigheid hem aanging? Hoe hy het

III. „hart kon hebben om zulk een verfoeilijk
 Hoofdst. „stuk te bedryven, het welk de grootste
 „onheilen zoude veroorzaken”? Doch wan-
 neer zy bespeurden dat deze redenen by
 hem van gene kragt altoos waren, wierpen
 zy zich voor zyne voeten neder, en smeek-
 ten hem met oogen, die in tranen zwommen,
 en met de beweeglykste woorden, dat hy
 het Infekt toch in 't leven wilde laten, en het-
 zelve in vryheid stellen. De jongeling liet
 zich eindelyk verbidden, en na dat hy het
 Diertje los gelaten had, gaven de Hotten-
 totten zich over aan de sterkste vervoeringen
 van blydichap, zelfs in zo verre dat zy hun
 genoeg luidkeels uitschreeuwden, en al-
 lerleie vreemde sprongen maakten. Zy
 liepen naar het Infekt toe, om de gewoone
 eer aan hetzelfde te bewyzen; doch dewyl
 het ten dien tyde op niemand ging neder-
 zitten, werd 'er ook niemand door geheil-
 ligd. — De genoemde Schryver voegt 'er
 by, dat eenige Hottentotten, met welken
 hy op zekeren ryd sprak, hem verzekerden
 dat, indien dit vergode Infekt omgebragt
 geweest ware, al hun vee ongetwyfeld door
 het wild gedierte verflonden zoude gewor-
 den zyn, en dat zy zelve, mannen, vrou-
 wen en kinderen, een zeer ongelukkig einde
 zouden gehad hebben. — Ook zyn zy
 in het denkbeeld dat eene Kraal, waarin
 dit Infekt zich maar zelden vertoont, onge-
 lukkig is, het geen zy door menigvuldige
 voorbeelden bewyzen. Men verkwist slegts
 tyd, wanneer men met hun over die on-
 gerymde bygelovigheden wil redeneren, en
 hen

hen tot beter begrippen brengen. Zy zyn III. in dit geval zo hardnekkig dat zy liever het Hoofdst. leven verliezen zouden, dan het minste gedeelte van dien belachlyken dienst verwaarlozen.

Men mag ook zeggen dat zy eene soort Godsdiens van Godsdienstige eer bewyzen aan hunne ^{stige eer.} Heiligen en gestorvene Helden. Zy rigten ^{bewyzin-} voor hun wel geene Tempels, Graftomben, ^{gen aan} Standbeelden of andere openbare Gedenkte- ^{de Hot-} kens op; maar zy wyden hun bosfchen, ^{die met} bergen, velden en rivieren toe. Wanneer ^{den roem} zy die gewyde plaatsen voorbygaan, bly- ^{lig te} ven zy by dezelve een weinig stil staan, zyn ge- ^{sterven} om zich de geheugenis wegens den Heilig of ^{zyn.} den Held te vertegenwoordigen, of om aan zyne deugden te denken, en zyne gunst voor hun en hun vee te verzoeken. Somsyds kwyten zy zich van dezen pligt, zonder een woord te kikken, en in de diepste stilzwygendheid, terwyl zy het hoofd, met den huid, welken zy dragen, omwonden houden. Op andere tyden dansen en zingen zy, en klappen ook in de handen als razende menschen.

Wanneer men hen met die verrigtingen bezig vindt, en hen vraagt wat zy met dezelve bedoelen, beginnen zy te lagchen, en men ziet aan hunne houding dat zy liever hebben dat het voorgestelde oogmerk geraden, dan dat 'er hun naar gevraagd worde. Blyft men 'er op aandringen om de reden van dit gedrag uit hunnen mond te weten, zo worden zy moeilyk, en geven met weinige woorden ten antwoord, dat de

III. Hottentotten gewoon zyn dus te handelen.
 Hoofdst. Daar is egter een middel om hen wat gemaklyker te maken. Een pyp tabak of een zoopje brandewyn is genoeg om alles, wat men in dit geval wenscht te weten, van hun te hooren. Dit geschenk vergelden zy op hunne beurt met een lang verhaal wegens de deugden en volmaaktheden der personen, die zy eeren, en zy paren dit verhaal met bewyzen voor den eerbied, welken zy aan die uitmuntende luiden schuldig zyn. — *Kolbe* meldt dat hy op zekeren dag eenen Hottentot zag, die, gantsch alleen, op eene kleine hoogte bezig was met zeer yverig te zingen en te dansen. Tot denzelven naderende, poogde hy eerst de gunst van den man te winnen door hem een weinig tabak te geven. Toen hy vervolgens de historie van den Heilig, aan wien zulk eene eer bewezen werd, wenschte te weten, kreeg hy van den Hottentot dit antwoord: „ Ik heb nooit gehoord „ dat deze heuvel aan eenen van onze Hel- „ den is gewyd geworden. Ondertusfchen „ twyfel ik niet, of dezelve is het verblyf „ van zekeren Heilig van de eerste orde „ geweest, omdat ik, op zekeren tyd hier „ over gaande, my van eene ongewoone „ slaperigheid bevangen vond. My op deze „ hoogte nederleggende, had ik gedurende „ mynen slaap de aangenaamste droomen, „ welken ik in myn gantsche leven gehad „ heb. Des anderen daags ontwakende, „ zag ik twintig schreden van my af eenen „ Leeuw, die my ongemoeid liet voorby- „ gaan.

„gaan. Dit Dier nu zoude my zekerlyk III.
 „verfcheurd hebben, indien een Heilig, Hoofdst,
 „deze ftreek bewoonende, my n'iet op eene
 „byzondere wyze bewaard had". Het
 Bygeloof vertoont zich, (dus gaat *Kolbe*
 voort,) gelyk men uit dit verhaal kan op-
 maken, in alle landen. Dergelyke Histo-
 rietjes zyn zeer gefchikt om de lyst der
 Legendes te vergrooten. Ik deed alles wat
 in myn vermogen was om zulk een buiten-
 fporige inbeelding uit zynen geest te verban-
 nen, en om hem regtmatige denkbeelden
 wegens God en de Voorzienigheid in te boe-
 zemen, maar alles was vrugteloos. Myne
 onderrigtingen verveelden hem. Hy stond
 op, fchudde het hoofd, en zeide dat hy
 van alle d'e mooye praatjes ni ts begreep;
 waarna hy heen ging.

Onder de Hottentotten heerscht nog eene De Hot-
 andere foort van Afgoderye, vreemder dan tentotten
 die, welke wy tot nu toe befchreven heb- eeren ook
 ben. Zy eeren namelyk zekere kwade eene
 Godheid, welke zy *Touquda* noemen, en kwade
 voor het beginsel en de oorzaak van alle be- om te ma-
 denkelyke onheilen houden Zy geloven ken dat
 daarenboven dat de haat, welke deze minde- dezelve
 re Godhe'd voor de Natie heeft, haaraan- hun geen
 zet om dezelve zelden in ruste te laten. kwaad
 Dit gevoelen heeft vry wat overeenkomst doe.
 met de Godgeleerdheid der Oosterlingen.
 Het is deze Godheid, die hunne vyanden
 tegen hen verwekt, en alle hunne goede
 oogmerken v rydelt. Zy is het, die hun
 fmarten en ziekten doet overkomen, die hun
 vee doet fte ven, en hen bloot fteft voor

III. de roofzugt van het wild gedierte. In een
 Hoofdst. woord zy zien haar aan als de oorzaak van
 alle kwaad, zynde kwaadaartigheid haar zo
 natuurlyk eigen, dat zy volstrektelyk onbe-
 kwaam is om eenig goed aan iemand te doen,
 en slechts een welgevallen heeft in wanorden
 te verwekken. In die verbeelding eeren zy
 haar om haar te verzagten, om haare gunst
 te verwerven, en daardoor van onheilen vry
 te blyven. Wanneer eenige rampen hen
 dreigen, offeren zy haar een Os of een
 Schaaop op; op andere tyden verrigten zy
 ter haarer eere verscheidene bygeloovige pleg-
 tigheden om haar te bevredigen, en van
 harde vervolgingen te rug te houden. Ziet
 hier wat zy zelve zeggen wegens den
 dienst, dien zy aan dit kwaad Beginfel toe-
 brengen. „ Wy eeren somtyds de *Touquda*,
 „ door offerhanden aan deze Godheid op te
 „ dragen, wanneer wy vermoeden dat zy
 „ eenig oogmerk heeft om ons te benadelen.
 „ Wy bestryken ons ligchaam met het vet
 „ der geofferde beesten, en wy eten derzelver
 „ vleesch, om de gunst en genegenheid
 „ van dit wezen tot ons te trekken, indien
 „ wy het mogten vertoornd hebben, schoon
 „ wy zelve niet weten waarin onze mis-
 „ slag bestaat. Het scheidt misnoegen in
 „ het een of ander naar grillige verkiezing,
 „ en straft naar loutere willekeur. Van
 „ onheuglyke tyden af eeren wy het door
 „ deze plegtigheden, om het te bevredi-
 „ gen” Het is, naar hun voorgeven,
 deze Godheid, die de tovery leert, eene
 vloekwaardige konst, die (gelyk zy zeg-
 gen)

gen) vrome luiden, en derzelver Vee, eene III.
 meenigte van rampen doet overkomen. Hoofdst.
 Zy meenen dat men alle schielyke en inwen- Hunne
 dige smarten aan bezweringen heeft toe te denkbeel-
 schryven; gelyk ook alle ziekten, die hunne den we-
 Geneesheren belemmeren, of maar eenig- gens de
 zins ongewoon zyn, en alle vreemde voor- Tovery.
 vallen, waarvan zy geene reden weten te ge-
 ven. — Kolbe verhaalt dat hy zelf by dit
 volk wel voor eenen Tooveraar gehouden
 is, dewyl hy zich dikwyls vermaakte met
 hun de Tooverlantaarn, holle spiegels, en
 andere gezigtkundige werktuigen te verto-
 nen. Door dit gezigt verbaasd, konden
 zy niet nalaten dergelyke verschynfels, als
 uitwerksels van toovery te beschouwen.
 Onder anderen stak hy, op zekerer tyd,
 omringd zynde van eene meenigte Hotten-
 totten, een weinigje brandewyns, het welk
 hy in een kopje gedaan had, in brand, en
 noodigde hen om 'er van te drinken. Dit
 enkele voorstel verbaasde hen; maar zy
 stonden nog meer verzet, toen zy hem van
 dit vogt zagen drinken; en de schrik deed
 hen met overhaasting de vlugt nemen. Van
 dien tyd af hielden zy hem altyd voor
 een' groot' en ontzaglyk' Tooveraar; en om
 hen ogenblikkelyk weg te jagen had hy
 niets anders te doen dan slegts eenen
 stok op te ligten, en te dreigen dat hy 'er
 zich van bedienen zoude om hen te beroo-
 veren. Zy geloven, gelyk het gemeene volk
 onder ons mede doet, dat de oude Wyven
 zich vooral op Tooveryen toeleggen. On-
 dertuschen blykt in het geheel niet, dat zy

III zich verbeelden dat de Tooveraars een Hoofdst. verbond met den Duivel aangaan, en dat hy zich van hunne ziel, en somtyds ook van hun ligchaam, meester maakt, wanneer zy sterven. Zy geloven alleenlyk, dat hun *Touquba*, of het kwade beginsel, welks kwaadwilligheid geheel tot deze waereld, en tot dit leven bepaald is, aan velen bezweringen en tooveryen leert; maar voor het overige hebben zy geen denkbeeld altoos wegens de wyze, waarop zy geschieden. *Boëving* geruigt dat hy eenige Hottentotten heeft hooren verzekeren dat zy den *Touquba* gezien hadden, en zy schilderden hem af als een zeer lelyk monster, ruig van vel, en 'er verschriklyk uitziende; als hebbende den kop en pooten van een paard, en eenen witten huid. — Doch *Kolbe* verzekert alle mogelyke moeite gedaan te hebben om iemand te vinden, die zeggen dorst dat hy den *Touquba* gezien had, maar vrugteloos; zodat hy vaststelt dat de gemelde Schryver mistast, en dit verhaal niet uit den mond van Hottentotten, maar uit dien van den eenen of anderen Europeaan, ontvangen heeft.

Godsdienstige plegtigheden, welke de Hottentotten verrigten, wanneer zy eene rivier overtrek

Ongetwyfeld moet men ook de gewoonten der Hottentotten, wanneer zy eenen snelvlietenden stroom willen overtrekken, onder de Godsdienstige plegtigheden tellen. Eer zy 'er zich in begeven, besproeyen zy zich met water, besfryken hun voorhoofd met slyk, en doen eenige sprongen. Zo lang die plegtigheid duurt, zyn zy deftig en ernstig, en vertoonen zich alsof zy in diep

diep g peins waren. Van tyd tot tyd loo- III.
 zen zy zugten, en mompelen eenige Hoofdft.
 woorden binnen 's mon s. Vervolgens ken, of
 herhalen zy, aan de andere zyde van de Rivier gekomen zynde, dezelfde d'ngen. zich ter
 zee be-
 geven.
 Wat moeite men egter moge aanwenden
 om de reden van deze hunne handelwyze
 te weten, kan men dat oogmerk niet be-
 reiken. Al wat zy op vragen, welke men
 hun voorftelt, zeggen, bestaat in deze
 woorden: *ziet gy niet dat de Rivier snek
 stroomt en gevaarlyk is?* ——— Zy ne-
 men genoegzaam het zelfde in agt,
 wanneer zy in zee gaan om naar eene
 rots te zwemmen. Gedurende den tyd
 van een of twee m'nuten, ziet men
 hen vry bedaard, en in eene peinsende
 houding; vervolgens scheppen zy een wei-
 nig waters met hun e hand, we pen 'er
 eenig zand of slyk op, en storten het op
 hun hoofd u't, momp lende eenige woor-
 den, die men by geene mooglykheid ver-
 staan kan. Ongetwyfeld behelzen dezelve
 eene aanroeping aan de eene of andere
 Godheid, of ten minsten eene Godsdien-
 stige betu'ging De plegtigheid eindigt met
 het doen van eenige sprongen op het strand.
 Op de rots gekomen zynde, wasfchen zy
 zich van het ho fd tot de voeten, en dans-
 fen weder een'ge o genblikken. Na het
 verrigten van deze pl gtheden, beg'nnen
 zy eerst hun werk. Aan het strand wederkee-
 rende, wa f hen zy zich ten tweeden male,
 doen een'ge sprongen, en vervorderen
 h nnen weg. Noo't kan men v n hun t

III. weten komen of die dansen , bespre-
 Hoofdst. gingen en waschingen daden van Gods-
 dienst zyn. Op alles wat men hen vraagt,
 zeggen zy niets anders, dan, dit is de gewoon-
 te der Hottentotten.

Feesten
 der Hot-
 tentot-
 ten. Zy hebben een grote menigte van Fees-
 ten, en beminnen de vermakelykheden,
 die dezelve verzellen, zo sterk, dat zy de
 minste ongewoone gelegenheden waarne-
 men om ze in te stellen, als wanneer ie-
 mand hunner van eene zware ziekte ge-
 nezen, of eenig blykbaar gevaar ontkomen
 is; wanneer zy de Jongelingen half ge-
 lubden maken, of hen in den rang der
 mannen aannemen; wanneer iemand, uit
 hoofde van lafhartigheit uit dien rang ver-
 vallen zynde, in denzelven begeert her-
 steld te worden; wanneer zy eene grote
 slagting onder het wild gedierte, dat hun vee
 vernielde, gemaakt hebben; wanneer eene
 geheele Kraal van plaats verandert; wanneer
 hun vee van eenige besmettelyke ziekte is
 bevryd geworden; wanneer zy zoenoffers
 aan de Maan, hunne Beschermgodin,
 hebben opgedragen; wanneer zy hun vee
 door eenen dikken rook moeten voeren;
 wanneer zy eenen Overlte of Kapitein
 aanstellen. By alle die gelegenheden, en
 by verscheidene andere, van welken wy
 in het vervolg zullen spreken, heb-
 ben de Hottentotten openbare vermakelyk-
 heden en Feesten, aan welken allen, die
 tot de Kraal behooren, deel nemen. De
 inborelingen des lands hebben, om alle die
 Feesten, welke *Kalbe* onder de Godsdien-
 sti.

stige plegtigheden telt, aan te duiden, III.
 het Hollandische woord *anders maken* aange- Hoofdst.
 nomen, als of derzelve oogmerk ware hen
 wyzer en beter te maken. Zy hebben zelfs
 geheel vergeten, of ten minsten oordeelen
 zy het niet gevoeglyk te zeggen, van wel-
 ken naam zy zich in dit geval bedienden,
 eer de Europeanen onder hen gevestigd
 waren. Wy zullen hier een algemeen berigt
 wegens deze Feesten laten volgen.

De hutten van een Vlek worden in eenen
 cirkel verdeeld, wiens middelpunt geheel
 ledig is. Wanneer zy een Feest willen vier-
 ren, rigten zy in het midden eene soort
 van loge of berceau op, ruim genoeg om
 alle de inwoners van het Vlek te bevatten.
 Die berceau wordt gemaakt van bouwstof-
 fen, welke geheel nieuw zyn, om te zin-
 spelen op het oogmerk, dat zy bedoelen,
 om namelyk een nieuw leven te beginnen.
 Des morgens voordat de plegtigheid begint
 gaan de vrouwen en kinderen van de Kraal
 allen naar de valleien, om kleine takjes van
 bomen, welriekende kruiden, en bloemen
 van verschillende soorten, te zoeken, waar-
 van zy zich bedienen om de tent te versie-
 ren, en dezelve welriekend te maken.
 Vervolgens nemen de mans den vetsten Os
 of Buffel van het Vlek, en binden denzelven
 vier touwen om de pooten. Eenigen vatten
 het beest by de hoornen, en schudden het
 op eene vreemde wyze, terwyl anderen be-
 zig zyn met aan de touwen te trekken, tot
 dat zy het beest ter aarde gehaald heb-
 ben. Als het geheel agter over legt,
 ma-

III. **Hoofdst.** maken zy de touwen vast aan vier pennen, die in den grond geflagen zyn. Het is in dien staat dat zy het doen sterven; maar zo dat het wel ruim een half uur lang moet worstelen, eer het den geest geeft. Een gedeelte van het vleesch wordt gebraden, en een ander gedeelte gekookt. Vervolgens gaan zy onder de tent nederzitten, en eten het vleesch met grote graagte op. De vrouwen delen, als naar gewoonte onder de Hottentotten, niet in dit gastmaal. Zy moeten buiten de tent zyn, en krygen alleenlyk het afgekookte nat. Doorgaans zyn de mans van een Vlek talryk genoeg om eenen gehelen Os op te eten, maar zy houden ook lange zittingen. Als de maalyd geeindigd is, gaan zy aan het rooken en drinken. Altyd is 'er by die gelegenheden een troep, die op speeltuigen speelt en hen tot dansen noopt. Terwyl sommigen met dansen bezig zyn, hoort men anderen zingen, eenigen boerten, en sommigen sprookjes vertellen om zich te vermaken. De vreugde, van alle kanten gevoed wordende, ontdekt zich in een luid geschater van lagchen. Die vermakelykheden duren den gantschen dag en den volgenden nacht. Maar het geen bovenal aanmerking verdient, is, dat zy, schoon grote liefhebbers van sterken drank zynde, egter, gedurende hunne vermakelykheden, dien in het geheel niet gebruiken, of ten minsten maar zeer weinig, zodat zy hunne feesten niet door buitensporigheden onteeren. Zy kunnen dagen lang met elkanderen dansen, zingen, en vrolyk praten, mids dat zy
maar

maar tabak en *Dacha* hebben; en h t water met een weinig melk kunnen m ngen. III.
Hoofdst.

Welke moeite men hebbe aangewend om iemand onder dit volk te vinden, die geloofde dat deugdzaameluiden na hunnen dood in eenen staat van geluk zouden gesteld worden, en dat den kwaden namaals straffen te wagten stonden, heeft men nooit zodanigen kunnen ontdekken. Ondertusfchen zegt *Kolbe* overtuigd te zyn, dat zy de onsterfelykheid der ziele geloven, en het komt hem vreemd voor dat eenige Schryvers, die van de Hottentotten gesproken hebben, zulks niet schenen te weten. Hy erkent wel dat dit leerstuk geen gedeelte van hunnen Godsdienst uitmaakt, en dat zy'er nooit voor z' zelven om denken; maar beweert eg er dat y de zaak geloven.

Vader *Tachard* zegt, dat zy na dit leven g en ander verwagten, en voegt'er verder by, dat de Hottentotten, niet gelovende dat'er een ander leven zyn zal, alleenlyk arbeiden om dit tegenwoordige leven gemaklyk, en genoeglyk, door te brengen. Doch het komt ons voor dat die Vader zyne stelling te algemeen maakt, en ook mistast in de redekavel'ng, welke hy op dezelve gebouwd heeft. Men moest liever zeggen dat hunne aangeborene traagheid hen niet toelaat zich wegens den volgenden dag te bekommeren, en dat het dus niet te verwonderen is dat zy weinig denken aan den staat, waarin zy zich na den dood zullen bevinden, fchoon zy al eenige befeffing mogten hebben dat de ziel het ligchaam overleven zal.

Boë.

III. *Boëving* zegt dat de Hottentotten niets we-
 Hoofdst. ten wegens de opstanding der dooden; maar
 geloven dat zy, even als het gedierte, na hun
 sterven, geheel zullen vernietigd worden.
 „ Zeker Hottentot (zegt hy), dien ik over
 „ de opstanding onderhield, en eenige vra-
 „ gen daaromtrent voorstelde, gaf my ten
 „ antwoord : *Hoe is het mogelyk dat de men-
 „ schen, nadat zy niets geworden zyn (dat
 „ is, na hunnen dood) berleven?* — *Kolbe*
 erkent wel met den laatstgenoemden Schry-
 ver, dat onder dit Volk geen geloof in eene
 opstanding plaats heeft, maar vraagt tevens
 waar men een volk vinden zal, het welk,
 zonder door de Christenen onderrigt te
 zyn, eenig begrip wegens dit leerstuk heeft?
 Men is het zekerlyk aan de Christelyke
 Openbaringe verpligt. Door het licht der
 reden is men nooit tot deszelfs kennis geko-
 men: Maar de onkunde wegens deze waar-
 heid bewyst geenszins dat men ook niets
 weet van de onsterfelykheid der ziele. Men
 kan de opstanding ontkennen, en de laatste
 erkennen. Voor het overige sryden de
 woorden van dien Hottentot al te baarblyk-
 lyk tegen verscheidene gewoonten en ge-
 voelens des Volks, om als een oordeel der
 Natie te worden opgegeven. Het zelfde
 mag men zeggen van eene vertelling die
Boëving bybrengt, om het geen hy beweert
 te bevestigen. „ Zeker Hottentot” (zegt
 hy) „ die een Christen had omgebragt,
 „ werd aan den Gouverneur van de Kaap
 „ overgeleverd, om naar de wetten gestraft
 „ te worden. Men zond hem eenen Predi-
 „ kant,

„ kant, om hem tot bekeering aan te ma- III.
 „ nen. Deze onderhield hem over de eeu- Hoofdst.
 „ wige gelukzaligheid, welke hy na den
 „ dood verwagten mogt, indien hy zich
 „ bekeerde. De misdadige vroeg op deze
 „ woorden, of'er ook beesten in den Hemel
 „ waren? De Predikant op deze vraag oor-
 „ deelende dat hy tyd verkwisten zoude,
 „ door langer aan de bekeering van zulk een
 „ schepsel te arbeiden, verliet den ongeluk-
 „ kigen, zonder hem te antwoorden". —

Van welken kant men deze vertelling ook beschouwe, kunnen wy 'er niets in vinden, waaruit blykt dat de misdadige de onsterfelykheid der ziele niet geloofde. Alles wat men 'er uit kan opmaken is, dat hy geen denkbeeld had wegens zulk eene plaats van geluk als die, waarvan de Predikant hem sprak. In weerwil der bygebragte getuigenissen, mogen wy dan berusten in de redenen, welke *Kolbe* opgeeft, om te tonen dat de Hottentotten wel degelyk in de onsterfelykheid der ziele geloven. — De eerste van deze redenen is, dat dit volk gebeden en dankzeggingen aan goede luïden, die onder hen sterven, opdraagt. Ten tweeden zyn zy bang dat de dooden zullen wederkomen om hun kwellingen te verwekken. Die vrees is oorzaak, dat de gantfche Kraal, na den dood van een man, vrouw, of kind, vertrekt, en zich in eene andere plaats nederzet, verbeeldende zy zich dat de dooden gene andere plaatfen bezoeken, dan die, welke zy verlaten hebben, indien men hun maar niets, van het geen zy bezeten hebben,

III. ontnemt; want dan meenen zy dat dezelve
 Hoofdst. de bewoners van het verlaten Vlek volgen, en
 hen komen ontrusten. Dus draagt men ook
 wel zorg om de hut, in welke zy gestor-
 ven zyn, in haar geheel te laten, en geene
 van hunne klederen, meubelen, wapenen,
 of andere eigendommen aan te roeren. —
 Zy geloven eindelyk dat het in de magt hun-
 ner Tooveraren staat de geesten te bezweeren,
 hen te beletten van by de menschen te ver-
 schynen, en hun schrik aan te jagen. Kan
 men, na al het gezegde nog twyfelen of zy
 de 'onsterfelykheid der ziele vaststellen; of
 ten minsten dat zy geloven dat 'er, na de
 vernietiging van het ligchaam, nog iets in
 wezen blyft? — De Heer *Ziegenbalg* is
 mede volkomen van dat gevoelen. Zyn
 oordeel is wel niet van zeer veel gezag om
 iets vast te stellen, waarvoor men geene
 andere bewyzen heeft; want hy is zeer
 ligtgelovig, vooral in die dingen, welke
 tot den Godsdienst en de gevoelens der
 Hottentotten betrekking hebben. Wy zullen
 egter, dewyl het tot ons onderwerp be-
 hoort, hier een proefje van zynen smaak
 geven.

„ Aan eenen Hottentot” (dus spreekt hy
 in zyne Reizen) „ gevraagd hebbende wer-
 „ waards hy na zynen dood meende te
 „ gaan, in het Paradys of in de Helle?
 „ kreeg hy ten antwoord : *ik weet het niet:*
 „ *God, die barmhartig is, weet het alleen.*
 „ Ik vroeg hem vervolgens of hy wel ge-
 „ loofde dat 'er een God is, en hy ant-
 „ woordde terstond; *dat hy, die zulks niet*

„ ge

„ geloofde, het oog maar naar boven en III.
 „ beneden, en rondom zich, wenden moest, en Hoofdst.
 „ dan, indien hy kon, in zyn gevoelen vol-
 „ barden. Gepaste antwoorden waarlykt
 „ De wysten onder ons zouden inderdaad
 „ niet verstandiger kunnen spreken”. Wy
 erkennen gaarne dat de bygebragte antwoor-
 den zeer verstandig zyn, maar zyn zy ook
 even natuurlyk? Wy twyfelen ’ersterk aan.
 Denkelyk was de Hottentot wel onderrigt
 geworden wat hy zeggen moest om den
 Heer *Ziegenbalg* te misleiden, en die bedrie-
 gery heeft aanleiding gegeven tot zyné
 lofredenen, ten aanzien van het gezond
 verstand der Hottentoten, en van hunne
 begrippen wegens den Godsdienst; lofrede-
 nen die zo buitensporig en ongegrond zyn,
 als de verongelykende berigten, die ten
 dezen aanzien by andere Schryvers ge-
 vonden worden, by mooglykheid zyn
 kunnen.

Men kan niets byzonders zeggen van de
 denkbeelden, welke de Hottentotten hebben
 omtrent den staat der zielen, die van het
 ligchaam zyn afgescheiden. Alleenlyk blykt
 dat zy geloven dat de zielen van goede en
 kwade menschen, na de scheiding, dezelfde
 plaatsen bewonen, welke zy bewoond heb-
 ben, toen zy nog met het ligchaam vereenigd
 waren, of dat zy ten minsten maar zeer
 weinig van dezelve verwyderd zyn; doch
 het blykt niet dat zy zich veel bekommeren
 om te weten waartoe zulk eene bestaanlyk-
 heid na den dood zal dienen.

Men kan met volle zekerheid zeggen dat

III. zy geen denkbeeld altoos hebben wegens
 Hoofdst. een Paradys, het welk voor goeden, of
 wegens eene strafplaats, die voor kwaden
 geschikt is. Ten minsten komt het velen
 zeer aannemelyk voor dat alles wat men in
 eenen zieken bespeurt, en in hun die by hem
 zyn, duidelyk toont dat zy aan eenen staat
 van belooningen en straffen na den dood in
 het geheel niet denken. De zieke spreekt
 nooit van zodanigen toekomenden staat; by
 de aannadering van den dood, doet hy
 niets dat naar de aanroeping van eenige
 Godheid gelykt. Zy, die rondom hem
 zyn, houden hem nimmer eenige vermanin-
 gen of opwekkingen voor, en 'er gebeurt
 niets, het welk gelykt naar dat geen,
 dat wy gewoon zyn voorbereiding tot ster-
 ven te noemen.

Priesters onder de Hottentotten. Ieder Vlek heeft eenen Priester, die
 onder de Hottentotten *Suri*, dat is Meester
 genoemd wordt, dewyl hy Meester is over
 de Godsdienstige plegtigheden. Deze
 Amptenaar wordt by verkiezing gemaakt.
 Zyn post verbindt hem niet om openbare
 gebeden te doen, of om het volk in den
 Godsdienst te onderwyzen: want het is
 onder hen niet gebruiklyk zich hiermede op
 te houden. Zyn geheele werk bestaat in het
 opzigt over de offerhanden te hebben, en
 de Godsdienstige plegtigheden te regelen.
 Hy zorgt voor de plegtige vo'trekking der
 huwelyken en begravenissen. Zyn ampt is
 vry aanzienlyk maar niet voordeelig; alles
 wat hy voor deszelfs waarneming geniet,
 is dat hy uit agting op de meeste feesten
 ge.

genoodigd wordt , en fomtyds een Kalf of Lam ten gefchenke ontvangt.

Op het bcrigt wegens den Godsdienst der Hottentotten , laat *Kolbe* , na gezegd te hebben dat hy zulks met weerzin deed , eene verklaring volgen wegens de onmogelykheid om hen , hoe dwaas en ongerymd hunne bygelovigheden ook zyn mogen , van dezelve af te trekken. Wanneer iemand de moeite wil nemen om over dezelve met hun te redekavelen , zwygen zy bot ftil , of laten hem alleen. Het fchynt dat zy eenen doodelyken haat tegen alle wyzen van Godsdiensttoefeninge , die van de hunne verfchillen , hebben ingezogen. Men mag van de hardnekkigheid der Joden fpreken , maar onder hen vindt men nog eenigen , die het Christendom aannemen , en 'er in volharden ; doch nooit had men , ten tyde van *Kolbe* , van een' Hottentot , die als Christen geftorven was , hooren fpreken. Men heeft 'er wel eenigen gevonden , die genoodzaakt om onder Europeanen te leven , hunne ware gevoelens ontveinsd , en belydenis van het Christendom gedaan hebben ; doch zy zyn fteeds weder vervallen in hunne vorige dwalingen , zoras als zy meenden zulks buiten eenig gevaar te kunnen doen. De Oost-Indifche Kompagnie heeft zorg noch moeite gefpaard om hen tot de kennis des Euangeliums op te leiden ; maar alle pogingen zyn hiertoe nutteloos geweest. Verfcheidene geleerde en godvrugtige zendingen , bezielde door eenen heiligen yver voor de eer van hunnen Meester , en door

III.

Hoofdst.

Onmogelykheid

om de Hottentotten

van hunne bygelovigheden af

te trekken.

III. een teder mededogen met deze ongelukkigen, hebben zich duizend gevaren en ongelooflyke moeiten getroost om Hottentotten tot Christenen te maken; maar alle hunne aangewende pogingen zyn op niets uitgelopen, en zy hebben zich eindelyk genoodzaakt gevonden om van hunne edelmoedige onderneming af te zien, zonder de minste overblyffels van het Christendom in zulke hardnekkige menschen te laten. ———

Kolbe brengt eenige voorbeelden by, die den verregaanden afkeer der Hottentotten van den Christelyken Godsdienst aantoonen. Onder anderen verhaalt hy dat de Heer Gouverneur *van der Stell*, eenen Hottentot in deszelfs kindschheid tot zich genomen, denzelven in de leer der Christenen onderwezen, en naar de zeden der Europeanen opgevoed had, zonder toe te laten dat hy den minsten omgang hield met zyne landgenoten. Hy deed hem lesfen geven in alles wat tot den Christelyken Godsdienst behoorde, en ook opleiden tot de kennis van verscheidene talen. De Hottentot was altyd zeer netjes gekleed, had vry wat vernuft, en maakte grote vorderingen in alles, waarin hy onderwezen werd. De Gouverneur vatte uit het een en ander grote hoop op, en nam het besluit om hem in de waereld te bevorderen. Nadat hy tot eenen zekeren ouderdom gekomen was, werd hy naar de Indien gezonden, in dienst van den Kommissaris Generaal der Kompagnie. Hy gedroeg zich by denzelven zeer wys en voor-

voorzigtig , en bleef tot aan deszelfs dood III.
 by hem; doch toen wilde hy weder naar Hoofdst.
 de Kaap vertrekken. Eenige dagen na zyne
 aankomst, ging hy zyne Familie bezoeken, en ontdeed zich van zyn Euro-
 peansch gewaad, bestreek zyn ligchaam
 naar de manier van zyn land , en omhing
 zich met een schapenvagt. Na dit ge-
 daan te hebben, pakte hy zyne klederen
 by een, leide die voor de voeten van den
 Gouverneur neder, en liet zich in deze
 woorden uit: „ Heb de goedheid , myn
 „ Heer, van te gedenken dat ik heden dit
 „ gewaad voor altyd aflegge, en tevens
 „ den Christelyken Godsdienst vaarwel
 „ zegge. Ik heb befloten tot mynen dood
 „ toe gehegt te blyven aan den Godsdienst,
 „ de zeden en de gewoonten myner voor-
 „ ouderen. Ik verzoek alleenlyk dat gy
 „ my de kraag en den sabel , welken ik
 „ draag, wilt laten. Gevoelig voor uwe
 „ weldaden zal ik deze blyken van uwe
 „ goedheid bewaren, om uwe gunst steeds
 „ in myn geheugen te vertegenwoordi-
 „ gen”. Naauwlyks had hy deze woor-
 den gesproken of hy vertrok zonder ant-
 woord af te wagten , en vlugtte met eenen
 verbazenden spoed landwaards in , van
 waar hy nooit weder aan de Kaap gekomen
 is.

Kalbe verzekert dat hy dezen Hottentot
 in de reizen, welke hy aan de Kaap gedaan
 heeft, verscheidene malen ontmoette, zeer
 lange gesprekken met hem hield, en ver-
 baasd stond toen hy in hem eene meer dan

III. gemeene kennis van den Christelyken
 Hoofdst. Godsdienst, en eenen geoeffenden geest
 ontdekte. Hy gaf een aaneengeschakeld
 famenstelsel van de leere, waarin hy van
 jongs af was onderwezen geworden, en
 dat wel met eene verbazende gemaklyk-
 heid, klaarheid en nauwkeurigheid. De
 genoemde Schryver, vol zynde van ver-
 wonderinge en medelyden, verweet hem
 zyne afvalligheid, met de sterkste uit-
 drukkingen, en deed hem voelen dat de
 menigvuldige hulpmiddelen en kundighe-
 den, welke hy bezat, hem alle wegen
 van ontschuldiging affneden. „ Ik stelde
 (zegt *Kolbe*) „ alles in het werk wat ik ge-
 „ schikt agtte om hem te regt te brengen;
 „ doch hy was doof voor alle opwekkingen
 „ en vriendelyke vermaningen. De eenig-
 „ ste reden, welke hy bybragt om zyn ge-
 „ drag te verdedigen, was dat het hem, zo
 „ wel als elk van zyne Natie, onmooglyk
 „ was de voorschriften van het Euangelium
 „ op te volgen. Ik antwoordde hem dat
 „ God, die gedreigd heeft de menschelyke
 „ misdaden te zullen straffen, genegen is
 „ om die zonden, welke eer uit mensche-
 „ lyke zwakheid dan uit boosheid van
 „ hart voortkomen, te vergeven. Na dit
 „ alles maakte ik egter een eind van myne
 „ redeneringen, dewyl ik bespeurde,
 „ dat dezelve geheel en al nutteloos wa-
 „ ren”

Beöving erkent ook dat dit volk ten uiter-
 sten afkeerig is om over zaken, die den
 Godsdienst betreffen, te spreken. „ Dik-
 „ wyls”

„ wyls” (zegt hy) „ beb ik eenige Hotten- III.
 „ totten opgewekt om *Gounja - Gounja*, ge- Hoofdst.
 „ lyk zy den hoogsten God noemen, aan te
 „ bidden, en hem te danken voor de gun-
 „ sten, welke zy uit zyne milde hand ont-
 „ vangen hadden. Met d't oogmerk deed
 „ ik hen opmerken dat, wanneer iemand
 „ van huns gelyken hun eenig geschenk
 „ deed, zy niet nalieten hem te bedanken.
 „ Hoe kunt gy dan (zeide ik) die dank-
 „ baarheid, welke men Gode, den oor-
 „ sprong van alles goeds, schuldig is, ver-
 „ onagtzamen? Zy verzekerden my dan
 „ dat zy *Gounja - Gounja* zouden aanbidden.
 „ Welk een bewys van eerbied (vervolgde
 „ ik) zult gy hem toewyden? zeg het
 „ my eens. Doch hier op konden zy niet
 „ antwoorden : of liever zy vonden het niet
 „ geraten my die voldoening te geven.
 „ Ondertusfchen poogde ik hen te leren op
 „ welke wyze zy moesten tonen dat zy den
 „ waren God erkenden, en hem alle die
 „ blyken van uitwendigen eerbied toewy-
 „ den, welke men aan hem, als den ge-
 „ trouwen belooner der geenen, die hem
 „ zoeken, verschuldigd is. Maar naauw-
 „ lyks had ik myne reden begonnen, of ik
 „ merkte dat zy onverduldig waren ; en wel-
 „ haast liepen zy u't ongeduld weg. Eeni-
 „ gen zagen my gramftoorig aan; anderen
 „ lachten my uit; zo dat ik hun, in weer-
 „ wil van alle myne pogingen en goede
 „ voornemens, niet het minste denkbeeld
 „ wegens de voorname grondbeginselen van
 „ den Christelyken Godsdienst heb kunnen

III. „inboezemen”. — Het geen deze
 Hoofdst. vrome zending zegt is zeer wel te geloven.
 Men heeft reden om te denken dat de levens-
 wyze van velen, die zich aan de Kaap be-
 vinden, en zich Christenen noemen, de
 Hottentotten hoe langs hoe meer ongenegen
 maakt om in den Christelyken Godsdienst
 onderwezen te worden. De strydigheid,
 welke de ongelovigen tusschen de leer, die
 men hun voorhoudt, en het gedrag van der-
 zelve belyders ontdekken, heeft de beste
 ontwerpen ter voortplanting van het geloof
 menigwerf doen mislukken. Volgens *Kolbe*
 heeft men Hottentotten hooren zeggen, dat
 een der sterkste hinderpalen van hunne be-
 keering, te stellen was in de schraapzugt,
 nyd, ontrouw, dartelheid en onmatigheid
 der Europeanen, die zich aan de Kaap be-
 vonden.

De Mu- Eer wy deze Afdeeling eindigen, oordeel
 ziek en het len wy het niet ongevoeglyk iets wegens de
 dansen. Muziek en de wyze van dansen, welke ten
 zyn by al- tyde van *Kolbe* onder de Hottentotten in
 le feest- gebruik waren, aan te teekenen. Hunne
 vieringen, gebruik waren, aan te teekenen. Hunne
 onder de meeste Feesten gaan 'er mede gepaard, en
 Hotten- de Muziek en het dansen maken ook een
 torten in gedeelte uit van hunne Godsdienstige pleg-
 gebruik. tigheden.

Hunne Hunne Muziek heeft weinig of niets dat
 muzikale geschikt is om de ooren van eenen Euro-
 Instru- peaan te streelen. Men hoort in dezelve niet
 umenten. dan zeer weinige onderscheidene toonen,
 en alle hunne muzikale Instrumenten kun-
 nen tot twee of drie gebragt worden. —
 Een derzelven hebben zy gemeen met de
 Ne-

Negers, by welken het zo wel als by III. hen *Gom - Gom* genoemd wordt, doch Hoofdst. het is niet wel te zeggen wie 'er de uitvinders van zyn, Deze *Gom - Gom* is een De Gomi; Boog van Olyfboomen . of ander vast en Gom. taai hout. Deszelfs snaar is gemaakt van darmen of zenuwen van schapen, die 'er vry styf op gespannen worden. Aan het eene einde van den Boog wordt, wanneer zy spelen, aan de snaar een afgehedden en gespleten penneschagt vastgemaakt, door welke zy heen loopt, en die zy in den mond houden, opdat het dreunen van de snaar hun geen merkelyk ongemak veroorzake. De verschillende toonen van het Instrument worden te weeg gebragt door de verschillende wyzen, waarop zy den adem weten uit en in te halen. Behalven deze kleine *Gom - Gom* hebben zy ook eene grote, die in sommige opzigten van de kleine verschilt. — Dezelve bestaat mede uit eenen boog en zyne snaar, en uit eene schagt, even als de vorige, maar daarenboven heeft zy de schaal van eene Kokos - of Klappernoot. Om deze te bereiden wordt 'er een derde deel van afgezaagd; het overige deel wordt zorgvuldiglyk uitgehouden van alle aanklevende huidjes gezuiverd. Aan de randen van dit gedeelte der noot, die nu vry wel naar eenen drinkkop gelykt, maken zy twee gaten tegenover elkanderen, om 'er de snaar van den boog, eer zy die nog aan denzelven hebben vastgemaakt, te doen doorgaan. Om op dit Instrument te spelen, grypen zy met de linkerhand den boog; zy

III. zy brengen het einde, waaraan de pennens-
 Hoofdft. fchagt vast is, aan den mond, en met de
 andere hand fchuiven zy de fchaal van de
 noot heen en weder, naar mate zy eenen
 doffen of fcherpen toon maken willen.

Maakfel
 van de
 Rommel-
 pot, en
 wyze, op
 welke zy
 'er op
 fpelen. Een ander muzikaal Instrument, het
 welk by de Hottentotten in gebruik is, is
 een aarden Pot, eveneens gemaakt als hun-
 ne gewoone Potten. Om dezelve tot hun
 oogmerk te doen dienen, bedekken zy de
 bovenfte opening met een wel toebereid
 fchapenvel, het welk zy met zenuwen of
 darmen van fchape vast maken, en ftyf
 fpannen; even als het vel op eenen trommel
 gespannen is. De Vrouwen alleen befpelen
 dit Instrument. Zy kloppen 'er met haare
 vingeren op; en het maakt eengeluid, vry
 gelyk aan dat van de *Rommel-pot*, die in
Holland en *Duitschland* in gebruik is. Men
 kan 'er maar weinige toonen op maken.
 Wanneer de Vrouwen beginnen te fpelen,
 fcheiden zy 'er gantsch niet fchielyk uit.
 Wanneer de eene vermoeid is geeft zy de
 pot aan eene andere over, die 'er weder op
 klopt totdat zy moede is; en dus gaat zy
 van hand tot hand, het geen fomtyds wel
 drie of vier uren duurt.

Hun vo-
 kaal Mu-
 ziek. Al de muziek, welke dit volk met de ftem
 maakt, beftaat in het eenlettergreepige
 woordje *Ho*, en eenige weinige liedjes, of
 liever boerendeuntjes. Luiden van beide
 de fexen zingen het *Ho Ho*, onder het ver-
 rigten van hunne Godsdienstige plegtighe-
 den, op eenige weinige noten, die telkens
 wederkomen. De Vrouwen slaan die noten
 ook

ook op haare Rommelpot, en blyven som- ryds een half uur agtereen by het enkele **III. Hoofdst.**
Ho Ho. Indien een *Europeaan* haar by toeval op zynen weg ontmoet, en stil staat om naar het gespeel te luisteren, zo blyven zy onophoudelyk spelen en zingen, al hield hy ook een uur lang stand. Zy meenen dat haare kunst hem bekoort, en die verbeelding baart haar een oneindig genoegen, gelyk uit haar lagchen en vrolyke houding ligtelyk is op te maken.

Kolbe verklaart dat hy niets meer wegens **Verkeer-**
 de Muziek der Hottentotten heeft kunnen **de berigt**
 ontdekken. Buiten de twee Gom-Goms en **ten van**
 de Rommelpot, heeft hy geene Muziek- **Vader**
 instrumenten onder hen gevonden. Hy **Tachard**
 erkent wel dat *Vader Tachard* van eenige **wegens**
 andere speeltuigen gesproken heeft, als van **andere**
 een, het welk naar eene fluit gelykt, en van **speeltui-**
 een ander, hetwelk hy Kromhoorn noemt; **gen der**
 Hottentotten.
 doch verzekert tevens dat hy, in weerwil van alle aangewende moeite, niets dergelyks heeft kunnen vinden. Daarenboven toont hy dat in de berigten, door den gemelden *Vader*, hieromtrent gegeven, zeer vele ongerymdheden plaats hebben, en meent dat hy zich heeft laten misleiden door de bedrieglyke vertellingen der geenen, die vermaak scheppen in vreemdelingen wat wys te maken. *Vader Tachard* is ook niet beter onderrigt geworden wegens het geen de dansen der Hottentotten betreft. Alles wat door hem betreffende de Kaap is aange- teekend, rust enkel op vertellingen, die men hem gedaan heeft, en dus kan het
 niet

III. niet vry zyn van grote onnaauwkeurigheden.

Hoofdst.

Het dans-
fen der
Hottent-
totten.

In het dansen is een van de grootste vermakelykheden der Hottentotten van beide de sexen gelegen. Zy verzuimen dus geene gelegenheid om zich hier mede te verlustigen, en wanneer zy 'er eens aan zyn, weten zy gantsch niet schielyk van uitscheiden. Wanneer zy eenen vrede gesloten hebben, wanneer de een of ander van het Dorp een wild Dier geveld heeft, of aan dezen of geenen byzonderen persoon, of ook aan een geheel huisgezin op het Dorp eenig merklyk geluk is te beurt gevallen, dan toonen allen, die 'er toe behoren, hunne blydschap, door den gantschen nacht te dansen, en 'er somtyds een goed gedeelte van den volgenden dag mede aan te houden, zonder iets tot hunne verkwikking te gebruiken. Zy doen het op de volgende wyze. — De Mans van de Kraal gaan in eenen ronden kring by elkanderen zitten; de vrouwen voegen zich mede, in eene zittende gestalte, in den kring, niet slegts om de plaats, die tot dansen geschikt is, te vergroten, maar ook om de Mannen te helpen in het zingen van *Ho Ho*, en om by het geluid van de *Gom-Goms* dat van de *Rommel-potten* te voegen. Zohaast men de *Gom-Goms* begint te hooren, slaan de Vrouwen op haare Potten; allen schreeuwen zy *Ho Ho*, en zulken, die niet met het een of ander belemmerd zyn, klappen in de handen.

Onder dit geraas ryzen twee paar, dat is twee

twee mannen en twee vrouwen, op, en ver- III.
 toonen zich in het midden van den kring om Hoofdst.
 te dansen. Nooit dansen 'er meer te ge-
 lyk. De man danst met den man, en de
 vrouw met de vrouw. Indien eene vrouw
 opryst, en de ringen, welke zy aan de bee-
 nen heeft, ginds en weder schudt, zo dat
 men die hoort ritselen, dan is het een teeken
 dat zy wil dansen. Terftond doet zich eene
 gezellin voor haar op, die haar by de hand
 vat, en haar tot in het midden van den
 kring geleidt.

De Dansers plaatfen zich, wanneer zy in
 dezen kring gekomen zyn, tegen over el-
 kanderen, en dansen dus naar de Fransche
 wyze. In den beginne zyn zy omtrent tien
 schreden van een, en het duurt wel byna
 een vierde gedeelte van eene uur, eer zy
 nader komen. Vervolgens doen zy niet an-
 ders dan rondom elkanderen heen draayen,
 of rug aan rug dansen. Een dans duurt
 byna eene uur, zonder dat zy elkanderen
 in al dien tyd eens by de hand nemen.
 Het is onnoodig te zeggen dat de mans by
 die gelegenheid hunne voeten met eene ver-
 bazende snelheid roeren, en dezelve steeds
 in beweging houden. Na het geen wy van
 hunne vlugheid gezegd hebben, begrypt
 men ligtelyk dat zy niet zullen nalaten
 zich van dezelve te bedienen, in eene oef-
 ning, die vlugheid vordert, en waarin zy zich
 met genoeg bezig houden. ——— De
 vrouwen maken mede grote sprongen, en
 slaan den grond met geen minder geweld
 dan de mans. De wyze, waarop zy de
 on-

III. ongewoonste bewegingen maken, is mede
 Hoofdst. vry wonderlyk. Zy houden het hoofd niet
 regt overeind, maar buigen het neder, zo
 lang als zy dansen, en haare oogen zyn steeds
 op haare voeten geslagen, zodat derzelver
 bewegingen vry regelmatig zyn. Al de
 moeite, welke zy zich geven, belet haar
 niet *Ho Ho* te zingen, en in de handen te
 klappen. Gedurende al dien tyd slaan de
 ringen, welke zy aan de beenen dragen,
 tegen elkanderen, en maken een geluid het
 welk vry wat gelykt naar het gerammel der
 tuigen van een wel opgetoomd paard. Zo
 ras de twee paren de dansplaats verla-
 ten, het geen zy altyd ten zelfden tyde
 doen, worden zy terstond door twee
 anderen opgevolgd. De Dansers matten de
 Muzikanten doorgaans af. Wanneer de
 laatstgemelden ophouden om wat adem te
 scheppen, houdt men ook op met dans-
 sen. De vrouwen laten egter niet af van
Ho Ho te schreeuwen, en in de handen te
 klappen. Het feest eindigt niet, voor dat
 allen, die 'er toe behoren, eene beurt om
 te dansen gekregen hebben.

III.
Hoofdst.
 VIERDE AFDEELING.

*Van de Huwelyken der Hottentotten Van
hunne Huwelyken, Spyzen, het Kramen
der Vrouwen, en de Opvoeding der Kin-
deren.*

Niets is eenvoudiger dan de wyze, ^{Manier} waarop de Hottentotten hunne vryagien ^{van vry-} beginnen. Is een Jongman of Weduw. ^{en ondet} naar genegen om te trouwen, zo slaat ^{de Hot-} hy het oog op een Meisje of eene Weduwe, ^{tentot-} maar begint nooit met zich by haar te ver-
voegen, om zyn voornemen te ontdekken.
Wanneer hy nog eenen Vader of anderen nabestaande heeft, van welken hy eenigszins afhangt, dan moet hy zyn oogmerk aan dezen te kennen geven, en zyn best doen om deszelfs toestemming te krygen. Indien de vader of nabestaande zyne toestemming geeft, dan gaat de jongman met hem terstond naar den Vader, of naar dien der nabestaanden van het Meisje, die het meest op haar vermag, om haar by dezen ten huwelyk te verzoeken. Zoras zy ingekomen zyn, maakt de vryer zich gereed om de Dacha of Tabak aan het gezelschap aan te bieden. Men rookt te samen, en praat over onverschillige dingen; de vader en minnaar vergeten, naar het schynt, het ware oogmerk hunner komste; niemand van het gezelschap schynt 'er het minste vermoeden

III. op te hebben, zolang tot dat de voornaamste van allen, die in dezen kring tegenwoordig zyn, het hoofd door het geweldig rooken begint te draayen. Dan doet de Vader of Bloedverwant van den Jongman, zich tot dien van het Meisje vervoegende, het voorstel. De laatstgemelde gaat doorgaans uit het gezelschap om zyne Vrouw te spreken, en wagt niet lang met weder te keeren, om altyd een stellig, en veeltyds een gunstig antwoord te komen brengen. Doch indien het ongunstig is, dan vertrekken de Vader en de Minnaar terstond, en 'er wordt van de gantsche zaak nooit meer gesproken. De Jongman doet zyn best om de liefde, welke hy voor het Meisje had opgevat, te overwinnen, en slaat het oog op een ander. Doch de weigering is, gelyk wy reeds gezegd hebben, in dit geval zeer zeldzaam, en heeft genoegzaam nooit plaats dan wanneer het Meisje reeds aan een ander verloofd is, die nog niet in den rang der Mannen is aangenomen, en wiens aanneming in denzelfden men moet afwagten, om het huwelyk te voltrekken. —

Als de Vader of Bloedverwant in den voorslag bewilligt, wordt de zaak terstond aan de jonge Dogter bekend gemaakt; doch zo zy 'er geen genoegen in neemt, dan is 'er voor haar niet meer dan één middel om vry te raken, het welk al vry klugtig is, en waarvan zy altyd gebruik maakt. Het bestaat daarin dat zy met haaren minnaar op den grond gaat liggen, waar zy den geheelen nacht met elkanderen blyven

wordt

worstelen. Indien zy, in deze zonderlinge III, worsteling, welke juist niet in beledigend Hoof. tit. slaan of stooten, maar voornamelyk in knypen gelegen is, de overhand behoudt, dan is zy geheel ontslagen; maar gebeurt het tegendeel, gelyk doorgaans het geval is, dan is zy verpligt met den Jongman te trouwen, het zy ze hem beminne of niet. Men begrypt ligtelyk het oogmerk van zulk eene vreemde instelling. Een minnaar, dus met zyn meisje liggende, heeft zekerlyk een zeer groot voordeel. De verzoeking is sterk, en zy wordt in zulk eenen stryd gemeenlyk de zwakste bevonden. Zoras de Jongeling in den rang der Mannen is aangenomen, volgt het sluiten des huwelyks onmiddelyk, en het zelve gaat gepaard met ongemeene vreugdebedryven. Terstond gaat de Bruidegom twee of drie der vetste Osse 1 zoeken uit zyn eigen Vee, of uit dat van zynen Vader, naar mate de middelen en rang van zyne familie meerdere of mindere rykelykheid toelaten, en brengt dezelve naar de hut van zyne Bruid. Alle zyne bloedverwanten en bureu, mans en vrouwen, verzellen hem derwaards. De gantsche stoet wordt voor de woonplaats der jonge Dogter, door alle haare bloedverwanten en naburen, met vriendelykheid en beleefdheid ontvangen. Men slaght de Osfen. Het gantsche gezelschap besmeert het ligchaam, en bestrooit het met *Buchu*. Hoe meer men met vet en met dit stof overdekt is, hoe men schooner meent te zyn; zy spaaren dus, by zulk eene plegtige gelegenheid,

III. heid, noch het een noch het ander. De Hoofdst. Vrouwen, om schooner te schynen, en het feest meer luisters by te zetten, bestryken zich op haare wyze.

Verrig-
ting van
de pleg-
tigheid
der trou-
winge. Wanneer het gantsche gezelfchap dus is uitgedoscht, gaat men over tot de verrigting der trouwplegtigheden. Ten dien einde gaan alle de Mans op hunne hurken zitten, en vormen dus eenen kring, in welks midden de Bruidegom, in dezelfde gestalte, geplaatst is; terwyl ook de Vrouwen eenen dergelyken kring vormen, waarin de Bruid zich bevindt. Vervolgens komt de Priester of *Suri*, altyd die van de plaats waar de Bruid woont, in den kring der Mannen, nadert den Bruidegom, en besprengt denzelven met het vogt, het welk hy, zyn water makende, loost. Dit kostbaar water wordt door den Bruidegom met eene heilige begeerlykheid ontvangen, met het vet en stof, waarmede hy te voren zyn ligchaam bestreken heeft, gemengd; en opdat het zelve des te meer in de huid moge indringen, zyn zy gewoon met hunne lange nagels, welke zy nimmer afknippen, groeven in het vel te maken. Daarna treedt de Priester in den kring der Vrouwen, en doet dezelfde besprenging aan de Bruid, die 'er zich even zeer door vereerd agt. Hy gaat tot driemaal toe heen en weder, herhalende telkens dezelfde vreemde plegtigheid, todat het gezegend water verfpild is. Gedurende de besprenging spreekt hy over beiden den volgenden zegen uit: *Leest lang en gelukkig met elkanderen! Hebt een*

een' zoon voor het einde van dit jaar! Die zoon verstrekket u ten troost in uwwen ouderdom! III.
Hy zy een man van moed, en een groot jager! Hoofdst.

Na het eindigen van de plegtigheid denkt men om niets anders dan om zich te ver-^{Hunne} maken. Men maakt de geslagte Ossen gereed^{Bruilof-} ten. om gegeten te worden, na dezelve in ver- scheidene grote stukken gekapt te hebben. Een gedeelte derzelve wordt gekookt, en een gedeelte gebraden. Wanneer het vleesch gaar genoeg is, zetten mans en vrouwen zich, ieder der twee partyen in eenen afzonderlyken kring, op den grond neder; alleenlyk heeft de nieuwgetrouwde man vryheid om zich by de vrouwen te plaatsen; hy is by deze gelegenheid niet verbonden aan de gewoonte, die ieder man verbiedt in het gezelschap der vrouwen te eten. Hy raakt egter niet aan haare spyze, maar vergenoegt zich met een zeker aandeel, het welk voor hem is toebe- reid.

Men brengt de spyze op in vaten, die van vet glimmen. Sommigen, die mes- sen van de Europeanen gekogt, en by zich hebben, bedienen 'er zich van om het vleesch te snyden. Anderen, die zoo wel niet voorzien zyn, scheuren het met hunne vingers van een. Allen eten zy met eene verbaazende greetigheid. Hun- ne smeerige Krossen gebuiken zy als tafelbor- den. Paarlemoer en andere zeefchulpen die- nen hun tot lepels, die egter allen zonder steel zyn. — Wanneer men genoeg gegeten

III. heeft, wordt het overfchot van het vleesch
 Hier idft. weggenomen, en bewaard tot een vol-
 genden maalyd, waarby het gantfche
 gezelfchap moet tegenwoordig zyn. Men
 ruimt ook alles van den grond weg, en
 gaat aan het rooken van *Dacha* of Tabak.
 In den kring der Mannen is ééne pyp, en in
 dien der Vrouwen eene andere. De perfoon,
 die in zynen kring de pyp geftopt heeft,
 ontsteekt dezelve, en geeft ze, na 'er twee
 of drie halen uit gedaan te hebben, over
 aan den geenen, die naast hem zit, en dus
 gaat de pyp rond, tot dat zy is uitgerookt.
 Men flopt vervolgens op nieuw, en laat ze
 weder van hand tot hand rond gaan, even
 als te voren, zo lang tot dat het hoofd
 hun door het veelvuldig rooken begint te
 draayen. Gedurende al dien tyd is men
 in beide de kringen bezig met keuzelen; en
 het praten, waarvan men niet ophoudt,
 wordt van tyd tot tyd harder, naar mate
 de harsens door het rooken meer bedwelmd
 worden. Sommigen blyven, in die be-
 dwelming, nog by famenspraken, en het
 vertellen van sprookjes; anderen houden
 alleenspraken. Zy brengen dus het groot-
 ste gedeelte van den nagtdoor, in eene veel
 geraas makende, en dikwyls zinneloze
 verkeerung. Tegens den morgenftond werpt
 de Bruidegom zich voor de eerfte reizē in
 de armen van zyne Bruid, en de gasten ver-
 trekken om te gaan flapen. — Wanneer
 zy door de rust genoeg verfrifcht zyn,
 komen zy weder by een, en mans en vrou-
 wen maken op nieuw afzonderlyke kringen.
 Men

Men discht het overfchot van het vleesch III.
 op, en het zelve wordt zeer greechtig gegeten. Hoofdst.
 Indien 'er iets overblyft, bewaart men
 het tot een derden maalyd. Men rookt,
 even als 's daags te voren, *Dacba* of Tabak,
 en brengt den tyd door met gesprekken,
 die niet meer samenhangen en geen minder
 geraas maken dan de vorige, tot dat de dag
 weder aanbreekt, en elk naar zyn huis gaat.
 Zy blyven op zulk eene wyze leven, tot
 dat 'er niets meer van de Ofsen, welke
 geflagt zyn om op het feest te dienen, ove-
 rig is, zonder zich met eenige bezigheden
 te bemocyen of eenig ander vermaak te zoe-
 ken.

Schoon de Hottentotten grote liefheb- Muziek
 bers zyn van Muziek en Dansen, maken zy of Dans-
 egter op hunne Bruiloften van geen van fen heeft
 beiden gebruik. Alles, waarmede zy zich op hunne
 by die gelegenheden verlustigen, bestaat in Bruilof-
 eten, drinken van water met melk gemengd, ten geene
 en buitensporig praten. Vraagt men hen, plaats.
 waarom zy op zulke feesten spelen noch
 dansen, zo geven zy geen ander ant-
 woord, dan dat zy by de gewoonte, die
 onder de Hottentotten altyd heeft plaats
 gehad, blyven.

Jongelingen, die by het leven van hun- Huw-
 nen Vader trouwen, krygen juist niet veel lyksgift,
 mede ten huwelyk. De oudste zoon is
 erfgenaam van al zyns Vaders goederen;
 maar verbindt hy zich, voor het overly-
 den van den ouden man, in den egt,
 zo geeft men hem weinig meer om zich
 peder te zetten, dan aan zyne zusteren of

III. jonger broederen geschonken wordt, dat is Hoofdst. te zeggen, dat aan hem maar zeer weinig wordt afgestaan. Het hangt egter geheel van den Vader af, aan zynen oudsten zoon zo veel te geven als hem goeddunkt; doch zelden schenkt hy hem meer dan twee Ossen en twee schapen, nevens het Brui-
 loftsmaal. Met die bezittingen moet hy zich redden, zo goed als hy kan. Wanneer de Vader dood is, hangen de jongste zonen, die ongetrouwd zyn, volstrektelyk af van het goedvinden des oudsten, die hun zelden meer geeft dan de Vader hem gegeven heeft. Indien het hem zo in het hoofd komt, geeft hy hun niet meer dan hun dagelyksch onderhoud, al ware het ook dat zy gedurende hun gantsche leven in zynen dienst bleven. — Doorgaans krygen de Dogters niets ten huwelyk; wanneer zy al iets hebben, is het op zyn hoogst een Os of een koppel Schapen, en dezen vervallen weder aan de Familie, wanneer de Vrouw zonder kinderen komt te sterven. — De Hottentotten gaan geene huwelyken aan om ryk te worden, of om zich aan voorname huizen te vermaagschappen. Zy geven slegts agt op de schoonheid, op het vernuft, en in het algemeen op de bekoorlykheden van haar, die zy aanzoeken. Dus kan het wel eens gebeuren dat de dogter van een' arm' man met den Kapitein van de *Kraal*, of met den Oversten van de Natië trouwt.

Veelwy-
 very on-
 der de

Onder de Hottentotten is de Veelwyvery geoorloofd. Een man mag zo veel vrouwen

wen hebben als hy wil. *Boëving* zegt wel III. dat geene anderen dan die ryk zyn meer dan Hoofdst. eene vrouw nemen, maar hy bedriegt zich; Hottent- want men vindt dikwyls behoeftige luyden, totten ge- die 'er verscheidene hebben. *Vader Tachard* oorloofd. zegt egter zeer wel dat, schoon ieder man vryheid heeft om zo vele vrouwen te nemen als hy kan onderhouden, men 'er niet een' vindt, zelfs niet onder de rykten, die 'er meer dan drie heeft.

Wanneer eene Weduw hertrouwt, is zy, Van het hoe dikwyls zy zulks ook doe, verplicht zich huwelyk der Weduwen, het eerste lid van eenen haarer vingeren te laten affnyden; men begint gemeenlyk met den pink van de linkerhand. De Geneesheeren, die tevens onder dit volk Heelmeesters zyn, doen deze afzettingen met zulk een handigheid, dat 'er nooit eenig tocval uit geboren wordt. Ik weet niet of onze Europeansche vrouwen, tot dien prys, ten tweeden male zouden willen huwelyken, maar de Hottentotsche vinden 'er geene zwarigheid altoos in, en niets is gemeener dan dat zy twee, of drie, ja zelfs wel viermaal hertrouwen. Eene Weduw, die hertrouwt, moet ook een gastmaal geven op kosten der erfgenen van haaren eersten man. Nadat een stukje van haaren vinger is weggenomen, is zy in de oogen van eenen Hottentot als eene nieuwe vrouw. ———

Zulk eene byzondere gewoonte was zekerlyk ongemeen geschikt om de nieuwsgierigheid der reizigers, ter opsporinge van derzelver oorzaak, gaande te maken. Zy heb